

notitie

FORUM STANDAARDISATIE 10 juni 2015
Agendapunt 2. Open standaarden, lijsten
Stuk 2B Intake-advies voor SIKB0102

Advies

Het Forum Standaardisatie wordt geadviseerd om SIKB0102 versie 3.0, een standaard voor archeologische bodeminformatie, in behandeling te nemen voor de 'pas toe of leg uit'-lijst. Daarnaast is het advies om te toetsen of het predicaat 'uitstekend beheer' van toepassing is voor Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB) voor het beheer van SIKB0102.

In procedure nemen van deze standaard is van belang vanwege het oplossen van de huidige diversiteit in informatie-uitwisseling tussen archeologische bedrijven en de verschillende informatiedepots voor archeologische informatie op landelijk, provinciaal en gemeentelijk niveau. Op de lijst staat ook de standaard SIKB0101. Dit is een standaard voor het uitwisselen van bodemgegevens. SIKB0102 wordt beheerd door dezelfde organisatie, maar heeft een ander toepassingsgebied.

Korte toelichting op het advies:

- De standaard voldoet aan de criteria voor inbehandelname voor opname op de PTOLU lijst.
- De kansrijkheid van de procedure wordt als voldoende ingeschat
- De standaard heeft een relatie met de standaarden: NEN3610 en XML. Dat is niet van invloed op de toetsing. Er is geen relatie met de standaard SIKB0101 anders dan dat beiden standaarden voor bodeminformatie zijn.
- De standaard – en de aanmelding ervan voor opname op de PTOLU lijst - heeft de volgende sponsors: de landelijke depothouders Rijksdienst voor het Culturele Erfgoed (RCE) en Data Archiving and Networking Services (DANS), provinciale depothouders zoals Groningen-Friesland-Drenthe en Gelderland, Gemeenten (depothouder en/of vergunninghouder) zoals Leiden en Breda en Delft en systeemleveranciers zoals RAAP, Go2CIT en ADLIB. Release

2.1 van de standaard wordt al gebruikt door DANS, RCE, enkele provinciale depots en RAAP (en daarmee bij vergunninghouders).

Datum
15-5-2015

- De indiener wil in de beoordeling ook het predicaat "Uitstekend beheer" bereiken. Aandachtspunt in deze toets is of de door de beheerorganisatie in het jaarplan 2015 genoemde benodigde acties om de afstemming met de sector Archeologie te verbeteren zijn doorgevoerd.
- De standaard heeft een duidelijke usecase binnen de (semi) publieke sector, er is sprake van een interoperabiliteitsprobleem tussen vergunninghouders, depots en overige gebruikers van archeologische informatie.
- Aandachtspunten bij de verdere behandeling zijn:
 - o Bij de use case zijn ook kleine partijen betrokken (gemeentelijke depots, vergunninghouders) met een lage graad van automatisering, laag volume van archeologische vondsten en beperkte (ICT-)budgetten. Wat is het effect op deze partijen als de standaard verplicht wordt?
 - o Het beheer van de standaard bij SIKB wordt gefinancierd uit de inkomsten van het gebruik van het validatie en rapportagetool. De brede implementatie van de standaard heeft mogelijk invloed op dit financieringsmodel.
 - o Er is nog weinig tot geen ervaring met de implementatie van versie 3.0 van de standaard gezien de recente datum van vaststelling ervan.
 - o Draagvlak en eigenaarschap en de relatie tot het CCvD Datastandaarden. Is het bijvoorbeeld duidelijk wie binnen SIKB verantwoordelijk is voor deze standaard.
 - o Compliance van SIKB0102 met NEN3610.
 - o De relatie van SIKB0102 met de Basisregistratie Ondergrond (BRO).

Toelichting

1. Aanmelding, intakegesprek en toetsingsprocedure

Op 5 mei 2015 is door de heer R. Heuff van SIKB de standaard SIKB0102 versie 3.0 aangemeld voor de lijst met open standaarden. De aanmelder heeft als doel de standaard verplicht te stellen ('pas toe of leg uit').

Op 11 mei 2015 heeft een intakegesprek plaatsgevonden met de aanmelder. In dit gesprek is de aanmelding besproken. Hierbij is gekeken of alle basisinformatie aanwezig is en of de standaard voldoet aan de criteria voor inbehandelname. Daarnaast is vooruitgeblikt op de procedure.

2. Korte beschrijving standaard

Waar gaat de standaard over?

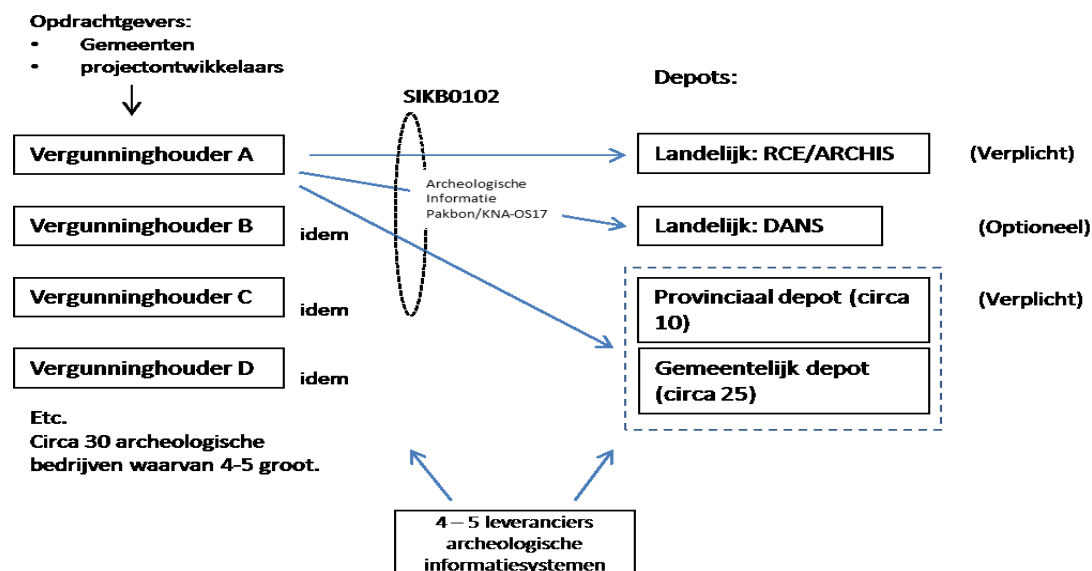
De SIKB0102 standaard is voor de uitwisseling van archeologische informatie. Deze informatie wordt verzameld tijdens het uitvoeren van archeologisch onderzoek. Een vergunninghouder, overheidsorganisatie of een bedrijf, dat archeologisch onderzoek doet heeft een wettelijke plicht

om binnen twee jaar na afronding van de opgraving de verzamelde informatie beschikbaar te stellen aan een aantal depots (landelijk, provinciaal en/of gemeentelijk). De structuur, het formaat en de waarden voor de uitwisseling van deze informatie wordt beschreven door SIKB0102.

Datum
15-5-2015

Op dit moment vindt de uitwisseling van informatie veelal op niet-gestandaardiseerde wijze plaats. Depots hebben specifieke vereisten voor de aanlevering van informatie, leveranciers van informatiesystemen bieden een eigen koppelvlak. De werkwijze voor uitwisseling is daardoor niet efficiënt. In de functionele usecase is dit probleem verder beschreven.

Onderstaande figuur geeft een overzicht van het toepassingsgebied van de standaard:

Figuur 1: toepassingsgebied SIKB0102

Wie beheert de standaard?

De standaard wordt beheerd door SIKB. Deze organisatie voorziet in een overleg- en besluitvormingsstructuur waarin belanghebbende partijen zijn vertegenwoordigd. De standaard en overige relevante informatie is vrij beschikbaar via de website van SIKB.

Waarom is de standaard aangemeld?

De standaard is aangemeld voor de 'pas toe of leg uit'-lijst. Het is de verwachting dat opname op de lijst bijdraagt aan de adoptie ervan. De adoptie van de standaard is belangrijk voor een efficiëntere en kwalitatief betere aanlevering van archeologische informatie aan de depots. De standaard is ook toepasbaar bij het opvragen van archeologische informatie uit de depots. Tientallen partijen hebben hier baat bij: de vergunninghouders, de depots en overige gebruikers van archeologische informatie zoals universiteiten.

3. Criteria voor inbehandelname

Om een standaard in behandeling te nemen moet de standaard vallen binnen de scope van de lijst. Hiervoor gelden drie criteria:

Datum
15-5-2015

1. Is de standaard toepasbaar voor elektronische gegevensuitwisseling tussen (semi-)overheidsorganisaties en bedrijven, tussen (semi-)overheidsorganisaties en burgers of tussen (semi-)overheidsorganisaties onderling?

Ja. Op de korte termijn voorziet de standaard in de aanlevering van informatie aan de depots. Hierbij zijn landelijke, provinciale en gemeentelijke overheidsorganisaties betrokken (als depothouder en/of als publieksrechtelijke vergunninghouders). Verder zijn de systeemleveranciers van archeologische informatiesystemen en de private vergunninghouder betrokken. Op langere termijn is te voorzien dat de standaard ook voorziet in het opvragen van de informatie bij de depots bijvoorbeeld voor onderzoeksdoeleinden. Of de standaard voor beide toepassingen verplicht moet worden gesteld zal aanbod komen tijdens de expertbijeenkomst.

2. Is het beoogde functioneel toepassingsgebied en het organisatorisch werkingsgebied van de standaard, voldoende breed om substantieel bij te dragen aan de interoperabiliteit van de (semi-)overheid?

Ja. De uitwisselstandaard dekt inhoudelijk de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) in de breedte. Deze norm is leidend voor dit werkveld. Een belangrijk subset van gegevens binnen het KNA is de zogeheten pakbon (KNA-OS17). Deze dekt de standaard volledig. De standaard sluit inhoudelijk ook aan op het Archeologisch Basis Register (ABR) dat in beheer is bij RCE. Het ABR vormt ook de basis voor Archis 3.0, het landelijke depot voor archeologische informatie bij RCE. Dit is één van de depots die middels een SIKB0102 gestandaardiseerd koppelveld van informatie wordt voorzien.

3. Is het zinvol de standaard op te nemen, gezien het feit dat deze niet al wettelijk verplicht is voor het beoogde functioneel toepassingsgebied en organisatorisch werkingsgebied?

Ja. Er is geen wettelijke verplichting voor het gebruik van de standaard. In het betreffende werkveld zijn veel actoren betrokken (tientallen depots, tientallen vergunninghouders, enkele systeemleveranciers). Het is de verwachting dat de informatisering van het werkveld (vastleggen, uitwisselen en gebruiken van archeologische informatie) de komende jaren een flinke ontwikkeling zal doormaken. Een goede standaard voor het uitwisselen van informatie vergroot de kwaliteit van uitwisseling, draagt zorg voor efficiëntere uitwisseling en stimuleert het gebruik van goede informatiesystemen. Adoptie van de standaard voorkomt ook discussies over systeemeigen standaarden. Als laatste ondersteunt de opname op de lijst het werk van SIKB bij het stimuleren van de inzet van standaarden.

Conclusie

De standaard voldoet aan de criteria voor inbehandelname.

4. Toetsing kansrijkheid procedure

Het Forum Standaardisatie wil voorkomen dat er standaarden in procedure worden genomen, waarvan bij voorbaat al bekend is dat deze in de expertronde of consultatieronde zullen stranden op één van de inhoudelijke criteria. Daarom heeft de procedurebegeleider de beantwoording van de criteriavragen nagelopen, waar mogelijk zelf aangevuld en vervolgens besproken met de indiener.

Datum
15-5-2015

1. Open standaardisatieproces

De ontwikkeling en het beheer van de standaard moeten op een open, onafhankelijke, toegankelijke, inzichtelijke, zorgvuldige en duurzame wijze zijn ingericht.

Er is sprake van een open standaardisatieproces.

SIKB heeft reeds een standaard op de PTOLU lijst staan te weten de SIKB0101-standaard. SIKB heeft eind 2014 het predicaat "uitstekend beheer" ontvangen voor het beheer van SIKB0101. De inrichting van het beheer van het SIKB0102 is vergelijkbaar.

Er is een Centraal College van Deskundigen (CCvD) Archeologie verantwoordelijk voor de vakinhoudelijke afstemming en besluitvorming. Er is een CCvD Datastandaarden dat verantwoordelijk is voor de informatiekundige afstemming en besluitvorming. Daarnaast is er een begeleidingscommissie en een technische commissie. In deze gremia zijn diverse belanghebbenden vertegenwoordigd, waaronder de landelijke depots (RCE en DANS), provinciale en gemeentelijke depots, publieke en private vergunninghouders en systeemleveranciers. De standaard en overige relevante informatie, bijvoorbeeld informatie over het standaardisatieproces is vrij toegankelijk via de website van SIKB.

Versie 3.0 van SIKB0102 is op 21-11-2014 vastgesteld door het CCvD Datastandaarden en op 8-12-2014 door het CCvD Archeologie.

In het jaarplan 2015 stelt het CCvD Datastandaarden bij de terugblik op 2014 het volgende: "Aandachtspunt is de betrokkenheid van de sector Archeologie bij het CCvD Datastandaarden. Ondanks gerichte inspanningen loopt de sector hier nog niet warm voor." Dit is dus ook een aandachtspunt voor het bespreken van het standaardisatieproces van SIKB en de toetsing op het predicaat 'uitstekend beheer'.

De validatietool (tevens rapportagetool om een XML bericht volgens SIKB0102 om te zetten naar een MS Excel bestand) is een betaalde dienst. De inkomsten daaruit worden ingezet voor de financiering van de SIKB beheeractiviteiten van de standaard.

De releasecyclus voorziet in twee release per jaar. Release 3.0 is niet backwards compatible met vorige releases. SIKB hanteert x.y.z. duiding van de releases. Een "x" wijziging is niet backwards compatible, een "y" of "z" wijziging is dat wel. Naar verwachting zijn de komende releases in 2015 wel backwards compatible.

2. Toegevoegde waarde

De interoperabiliteitswinst en andere voordelen van adoptie van de standaard wegen overheidsbreed en maatschappelijk op tegen de kosten,

de risico's en nadelen. Voor elk van de te onderscheiden stakeholders (overheid, bedrijven en burgers) afzonderlijk zouden de baten voor de informatievoorziening en de bedrijfsvoering op moeten wegen tegen de kosten. Verder moeten de risico's aan overheidsbrede adoptie van de standaard (beveiliging, privacy) acceptabel zijn.

Datum
15-5-2015

De standaard heeft toegevoegde waarde op het vlak van efficiency bij uitwisselen van informatie, informatiekwaliteit en de inzet van goede informatiesystemen.

Met name bij de vergunninghouders verwachten we een goede business case. Nu hebben zij nu met verschillende aanleveringen vanuit de depots te maken (zowel inhoudelijk als wijze van aanlevering). Depots zoals Archis 3.0 werken inmiddels aan de implementatie van SIKB0102. Door de aard van de informatie zijn er geen problemen te verwachten op het vlak van informatiebeveiliging of privacy bij uitwisseling conform SIKB0102.

Er is wel een zorgpunt betreffende de financiering van ICT investeringen. Er zijn veel partijen betrokken maar de budgetten waarmee gewerkt wordt zijn bij sommige partijen bescheiden. Hierbij kan gedacht worden aan de gemeentelijke depots of de vergunninghouders waarbij het slechts een klein volume vondsten gaat (In Nederland zijn circa 1.000 – 5.000 archeologische vondsten per jaar). Bij een aantal van deze partijen is de graad van automatisering laag. Deze factoren kunnen een belemmering vormen voor de snelheid van adoptie en ze leiden mogelijk tot druk op de positie van deze partijen.

3. Draagvlak

Aanbieders en gebruikers moeten voldoende ervaring hebben met de implementatie en het gebruik van de standaard.

Er is voldoende draagvlak.

Er is ervaring opgedaan met de implementatie van versie 2.1 ondermeer bij DANS (KNAW, NWO), Archis (RCE), enkele provinciale depots en systeemleveranciers zoals RAAP. Versie 3.0 voorziet in een betere onderhoudbaarheid van de standaard bij wijzigingen of aanvullingen op de codelijstlijsten: de codelijsten zijn opgenomen in separate look-up tabellen en vormen geen onderdeel meer van het XSD. Deze wijziging is ondermeer op basis van de ervaring met de eerdere release tot stand gekomen. Versie 3.0 is nog maar kort geleden vastgesteld, er is nog geen ervaring met de implementatie en toepassing in de praktijk. Een eis van opname van een standaard op de lijst is dat er meerdere gebruikers zijn van de versie die is ingediend. Welke versie op de lijst opgenomen moeten worden is dan ook punt van aandacht zijn bij verdere toetsing.

Het indienen van het verzoek tot opname van SIKB0102 versie 3.0 op de PTOLU lijst wordt onderschreven door de begeleidingscommissie van deze standaard van het SIKB. Verder is het een uitgangspunt van het CCvD Datastandaarden om een door hen vastgestelde standaard voor te dragen aan het Forum voor opname op één van de lijsten.

De Stuurgroep Standaardisatie (enkele leden hebben hier ook zitting in het CCvD) geven aan om nog even goed uit te zoeken hoe besluitvorming met

betrekking tot SIKB0102 is geregeld en wie binnen SIKB verantwoordelijk is voor de standaard.

Datum
15-5-2015

4. Opname bevordert adoptie

De opname op de lijst moet een geschikt middel zijn om de adoptie van de standaard te bevorderen.

De standaard is aangemeld voor opname op de PTOLU lijst. In het werkveld zijn overheidsorganisaties opdrachtgever aan bedrijven met een vergunning, zelf vergunninghouder en/of verantwoordelijk voor een landelijk, provinciaal of gemeentelijk depot. Overheidsorganisaties zijn daarmee ook vaak inkoper van een archeologisch informatiesysteem. Opname van de standaard op de PTOLU lijst zal een belangrijke drijvende kracht worden voor de overheidsorganisaties om de standaard op te nemen in het programma van eisen. Verder is de verwachting dat de nauwe betrokkenheid van vergunninghoudende bedrijven en systeemleveranciers bij SIKB tot adoptie van de standaard leidt. SIKB zelf is tenslotte een promotor van deze standaard.

Conclusie

Er zijn op voorhand geen struikelblokken te verwachten, de procedure lijkt kansrijk. Wel is belangrijk dat er aandacht is voor de financiering van SIKB0102, de beperkte ervaring met de implementatie van versie 3.0, de snelheid waarmee de standaard door het veld kan worden geïmplementeerd en de druk op de positie van de kleinere partijen.

5. Samenhang

Forum Standaardisatie wil weten of de aangemelde standaard samenhangt met standaarden die reeds op de lijst zijn opgenomen, of standaarden die voor toetsing in aanmerking komen. Uit de intake moet duidelijk worden of dit gevolgen heeft voor de toetsing en eventuele opname van de aangemelde standaard.

1. Bestaat er samenhang tussen de aangemelde standaard en de verplichte ('pas-toe-of-leg-uit') standaarden die reeds op de lijst zijn opgenomen en wat betekent dit voor de toetsing en eventuele opname van de standaard?

Er is een verband met de geo standaarden (NEN3610) op de PTOLU lijst. Inhoudelijk gaat het dan om het x,y coördinaat. Dit heeft verder geen consequenties, SIKB0102 is consistent met NEN3610. Voor zover bekend is er geen NEN3610 conformiteitstoets uitgevoerd, het is wellicht wel nuttig dit te doen. SIKB0101 is een naastliggende standaard met een ander werkingsgebied namelijk milieutechnische bodeminformatie. Er is geen inhoudelijk verband met SIKB0102.

2. Bestaat er samenhang tussen de aangemelde standaard en de aanbevolen standaarden die reeds op de lijst zijn opgenomen en wat betekent dit voor de toetsing en eventuele opname van de standaard?

Het SIKB0102 is gebaseerd op de XML standaard opgenomen op de lijst gangbare standaarden. Dit heeft verder geen consequenties.

Datum
15-5-2015

3. Bestaat er samenhang tussen de aangemelde standaard en standaarden die in aanmerking komen voor opname op de lijst en wat betekent dit voor de toetsing van de standaard(en)?
(Denk bijvoorbeeld ook aan een gezamenlijke toetsing met (een deel van) deze aanvullende standaarden)

Er zijn geen andere standaarden voor de uitwisseling van archeologische informatie.

6. Sponsorschap

De aanmelding van standaarden voor de lijst van het Forum en het Nationaal Beraad dient ondersteund of gesponsord te worden door overheids- en/of (semi)publieke organisaties die de standaard reeds in gebruik hebben (of voornemens zijn dit te doen) en die de beoogde opname op de lijsten ondersteunen. Dit draagt bij aan het draagvlak voor de standaard, geeft zicht op de functionele usecase voor de overheid en helpt bovendien om tijdens de toetsing de juiste experts te benaderen.

1. Welke overheden en/of (semi) publieke organisaties ondersteunen de aanmelding van de standaard?

De aanmelding wordt ondersteund door:

- Landelijke depots zoals DANS (EDNA) en RCE (Archis)
- Private vergunninghouders (opgravers) zoals ADC, Archol en MUG.
- Provinciale depots zoals Groningen-Friesland-Drenthe en Gelderland.
- Gemeenten (depothouder en/of vergunninghouder) zoals Leiden en Breda en Delft
- Systeemleveranciers zoals RAAP, Go2CIT en ADLIB.

Een belangrijk deel van bovengenoemde partijen zijn betrokken via SIKB, zie ook de beantwoording van vraag 4.1 en 4.3.

2. Hebben deze organisaties de standaard geïmplementeerd?

Deels. Er is inmiddels ervaring opgedaan met de implementatie van versie 2.1 van het SIKB0102 ondermeer bij DANS (KNAW, NWO), Archis (RCE), enkele provinciale depots en systeemleveranciers zoals RAAP (en via deze leverancier weer bij de private vergunninghouders, opgravers). Archis werkt aan de implementatie van versie 3.0 van de standaard.

7. Functionele use case

Voor de standaard dient een duidelijke use case beschikbaar te zijn op basis waarvan overheden en/of instellingen uit de (semi) publieke sector kunnen bepalen of de aangemelde standaard voor hen relevant is en wie eventueel moet deelnemen aan de experttoetsing van de standaard.

Datum
15-5-2015

Situatie zonder gebruik van SIKB0102:

Een vergunninghouder voert in opdracht van gemeenten opgravingen uit en legt de informatie vast in het eigen informatiesysteem. De vergunninghouder werkt landelijk. Het eigen informatiesysteem voorziet niet in een gestandaardiseerde export voor levering aan een depot. Deze vergunninghouder heeft te maken met diverse provinciale en gemeentelijke depots waaraan het informatie moet aanleveren. Daarnaast leveren ze informatie aan RCE (verplicht) en DANS (niet verplicht).

In deze situatie zal het bedrijf voor elk depot een afspraak moeten maken over de aanlevering van informatie. Afhankelijk van de wijze van aanleveren zal er ook handmatig werk nodig zijn voor het samenstellen en verzenden van de informatie. Verder bestaat de kans op fouten bij de overdracht van informatie. In geval van wijzigende behoefte/eisen zal dit opnieuw voor elk depot moeten plaatsvinden.

In dit scenario is het voor de depots ook lastig want de werkwijze is ook voor hen arbeidsintensief omdat er steeds afspraken gemaakt moeten worden tussen de betrokken partijen.

De omvang van het werkgebied van het depot en de vergunninghouder (landelijk, provinciaal, gemeentelijk) zal de omvang van bovengenoemde problematiek bepalen.

Situatie met gebruik van SIKB0102:

Wanneer depots en vergunninghouders (en hun systeemleveranciers) gebruik maken van de SIKB0102-standaard dan is in het bovenstaande scenario voorzien in een gestandaardiseerde, geautomatiseerde informatieoverdracht. In de specifieke vereisten van gemeenten kan bij de implementatie van het koppelvlak (de codelijsten) worden voorzien. Een dergelijke werkwijze is efficiënt en stimuleert het gebruik van goede informatiesystemen wat een positief effect heeft op de kwaliteit en vindbaarheid van archeologische informatie.

Het gebruik van het koppelvlak op basis van SIKB0102 kan ook bijdragen aan het geautomatiseerd opvragen en verwerken van archeologische informatie voor bijvoorbeeld onderzoek. Deze usecase is tijdens de intake slechts kort aan de orde geweest.